

Raportti apurahan käytöstä
Alli Paasikiven Säätiö

SOS-lapsikyläsäätiö
Kumpulantie 3
00520 Helsinki

SOS-Lapsikylä tunnetaan lastensuojelujärjestönä, jossa työn ensisijaisena tavoitteena on tukea lapsia ja perheitä niin, että lapset voivat elää omassa kodissaan. Silloin, kun tämä ei ole mahdollista, SOS-Lapsikylä pystyy tarjoamaan lapsille mahdollisuuden elää perheessä oman kodin ulkopuolella. Tämän korjaavan lastensuojelutyön lisäksi SOS-Lapsikylä on alkanut yhdessä kuntakumppaneiden kanssa kehittää lapsiperheiden hyvinvointia edistävää palvelurakennetta aiempaa ennaltaehkäisevämpään suuntaan.

Kehittäminen perustuu ymmärrykselle yhteiskunnallisten resurssien kantokyvyn rajallisuudesta. Lapsiperheiden palvelujen kustannukset ovat kasvaneet vuosi vuodelta jo vuosikymmenten ajan, vaikka samaan aikaan lapsiperheiden lukumäärä on laskenut. Yhteiskunta käyttää jatkuvasti enemmän rahaa pienenevän joukon palveluihin. Kustannusten kasvu johtuu pääasiassa korjaavien palveluiden suuresta tarpeesta sekä palvelujärjestelmän pirstaleisuudesta. On selvää, että nykyisellä toimintatavalla ei pystytä tukemaan perheiden hyvinvointia riittävän varhain tavoilla, joilla pystyttäisiin estämään raskaiden elämäntilanteiden muuttuminen ongelmiksi.

Pirstaloituminen näkyy nykyisellään esimerkiksi tavoissa, joissa tukiverkostoja rakennetaan palvelujen näkökulmasta, vaikka ihmisen tulisi olla keskiössä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tapaa, jossa palvelujärjestelmä tukee yksittäisiä perheenjäseniä heidän palvelutarpeessaan, mutta on ihmisen oma asia pitää "auttajat" selvillä perheen muusta tukiverkostosta. Samoin esimerkiksi oman tilanteen selvittäminen aina uudelle tukiverkostolle on raskasta etenkin, jos voimavarat ovat jo muutenkin vähentyneet. Asiakas kokee olevansa toiminnan kohde aktiivisen toimijuuden sijaan. Kaiken tämän lisäksi perhe ei voi luottaa yksittäisten ihmisten pysyvyyteen, sillä siirtyminen yhdestä palvelusta toiseen katkaisee automaattisesti myös siteet ihmisten välillä. Kuitenkin tiedetään, että luottamus instituutioihin vaatii kokemusta oikeudenmukaisuudesta ja tarkoituksenmukaisesta kohtaamisesta (esim. Luhmann 1988). Tämän lisäksi, esimerkiksi kiintymyssuhdeteorioihin nojaten (Honneth 1995), ihminen haluaa tulla tunnistetuksi sellaisena kuin kokee olevansa, ei ulkopuolisen tuottamina olettamina. Palvelujärjestelmän ja ihmisen kohtaaminen rakentuu nykyisellään kuitenkin usein palvelun tarjoajan oletukselle siitä, mitä ihminen tarvitsee. Näissä tilanteissa ihminen ei välttämättä luota palvelua tarjoavaan henkilöön, eikä koe tulevaisuuden kohdatuksi omana itsenään. Näin ollen tehdyt teotkaan eivät ole vaikuttavia. Aina kyse ei ole edes rankoista elämäntilanteista tai kasautuneista ongelmista, vaan jokainen peruspalvelujakin käyttävä tarvitsee kokemuksen oikeudenmukaisesta kohtaamisesta. Ymmärtäville kohtaamiselle ja oikea-aikaiselle tuelle tulisi olla paikka kaikissa elämäntilanteissa ja kaikkien palvelujen kohtaamisissa.

SOS-Lapsikylän luoma uudenlainen toimintamalli palveluiden järjestämisestä ei ole syntynyt tyhjästä, vaan sitä on kehitetty pitkäjänteisesti. Varkaudessa käynnistetty kehittämistyö on johtanut kokonaiskuvan hahmottumiseen, ja palveluiden pullonkaulojen parempaan ymmärtämiseen. Tämä ns. Varkauden malli on jalostunut SOS-kumppanuudeksi, joka koostuu kuudesta osa-alueesta. Kumppanuuden toteutuksessa lähdetään liikkeelle vallitsevan tilanteen arvioinnista. Tilannetta analysoidaan selvittämällä, mikä estää kuntaa tuottamasta palveluja parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä tehdään analysoimalla sekä kunnan lähtötilanne että palveluiden käytön elinkaari; miltä tulevaisuus laskelmien valossa näyttää, jos mitään ei tehdä? Analyysin jälkeen voidaan räätälöidä kunnan tarpeisiin soveltuvia tekoja. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi resurssien johtaminen uudella tavalla tai monenlaisten matalan kynnyksen

palveluiden ottaminen käyttöön. Tästä yhtenä esimerkkinä toimii Skotlannista lähtöisin oleva Nimetty työntekijä –malli, jossa jokaiselle kunnassa asuvalle perheelle nimetään työntekijä, joka on perheen tavoitettavissa, jos tarvetta ilmenee. Näiden lisäksi kumppanuudessa mahdollistetaan kunnalle myös kokonaan uudenlaisten palveluratkaisujen toteuttaminen. Yksi esimerkki tällaisesta on perhekumppanipalvelu, jossa tukea tarvitseva, mutta nykyisistä palveluista hyötymätön perhe, saa rinnalleen perhekumppanin. Perhekumppanin tehtävänä on paitsi ymmärtää perheen tarpeita myös saada sekä perhe että palvelujärjestelmä ymmärtämään toisiaan. Kumppanuudessa myös arvioidaan ja tutkitaan tehtyjen ratkaisujen merkitystä.

SOS-Lapsikylän peräänkuuluttama uudenlainen tapa toimia mahdollistaa paljon tukea tarvitseville perheille **kattavan ja perheen omista tarpeista lähtevän tuen** sirpaleisen palvelujärjestelmän sijaan. Oikea-aikainen tuki on paitsi inhimillistä myös kustannustehokasta. Kalliista korjaavasta palveluista säästyvällä rahalla voidaan tukea useiden perheiden hyvinvointia. Toimintamallissa keskeistä on tuen piirissä olevien perheiden kaikkien perheenjäsenten tarpeiden huomioiminen, ongelmien syiden selvittäminen, ja riittävän pitkään jatkuva samanaikainen tuki koko perheelle.

Kehittämisapuraha mahdollisti arviointitiedon analysoimisen toimintamallin osa-alueista. Pystyimme apurahalla palkkaamaan korkeakouluharjoittelijan kolmeksi kuukaudeksi. Korkeakouluharjoittelijan tehtäviin kuului litteroidun aineiston analysointi ja raportointi. Hänen kirjoittamansa raportti (*Kuinka auttaa lapsia ja perheitä entistä paremmin? Ammattilaisten ajatuksia lapsi- ja perhepalveluiden nykytilaa ja tulevaisuutta koskien*) auttoi muodostamaan kokonaiskuvan perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmista. Keskeisinä huomioina raportissa nostetaan esiin uusien tapojen löytäminen lasten ja perheiden auttamiseen, ammattilaisten koordinoitumpi ja joustavampi yhteistyö sekä johtamisen uudet toimintatavat.

Raportti tuotti hyödyllistä ja käyttökelpoista tietoa ammattilaisten näkökulmista. Tieto auttaa meitä kehittämään entistä vaikuttavampia palveluita ja auttamaan kuntia myös ammattilaisten näkökulmien tunnistamisessa. Analysoidun ymmärryksen myötä käsityksemme toimintamallista ja sen osa-alueista tarkentui ja täsmentyi. Raportti on jaettu haastatteluihin osallistuneille ja muille kehittämistyössä mukana olleille sekä työtämme ohjaaville THL:n ja STM:n virkamiehille. Se on luettavissa myös nettisivuiltamme:

[https://www.sos-lapsikyla.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/kuvat/pdf-tiedostot/Noora Kivioja raportti 2018 Kuinka auttaa lapsia ja perheitä entistä paremmiin.pdf](https://www.sos-lapsikyla.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/kuvat/pdf-tiedostot/Noora_Kivioja_raportti_2018_Kuinka_auttaa_lapsia_ja_perheitä_entistä_paremmiin.pdf)